

Култура / Брой 5 (2978), Май 2021

26

05

Електронната плът на българския интернет

От [Красимир Терзиев](#) 0 коментара

A+ A A-

ВГХ.ВГ медийна храна, проект на Дирк Пасманс в „Галерия“, от 15 март до 12 май 2021 г., куратори Албена Баева и Рене Беекман

В един пролетен, не толкова слънчев следобед, докато чака на дежурната опашка, породена от COVID-19, пред входа на Агенцията по вписванията на ул. „Елисавета Багряна“, на човек може да му се случи чудо – включва се с телефона си в единствената достъпна безжична мрежа и... бам, на екрана се появява световен автор, един от пионерите на *Нет.арта* Дирк Пасманс, част от колектива *JODI* (Пасманс и Джоун Хемскерк) – художник, който все още може да раздели вниманието си между постоянната колекция на МоМА и пресечката на ул. „Елисавета Багряна“ и ул. „Владимир Башев“ в София. В такива редки моменти, напоследък наистина съвсем оредели, се чувствам гражданин на света и съм готов да приема, че българската сцена е на картата на света.

Проектът *ВГХ.ВГ медийна храна* на Пасманс е продуциран специално за рутер галерията, наречена „Галерия“, движена от художниците Албена Баева и Рене Беекман в продължение на вече две години. Да, няма грешка, това е галерия, поместена в един рутер (онази кутийка, която разпръсква интернета ви къщи), излъчващ от ателието на двамата художници/галеристи в близост до сградата на Агенцията по вписванията в кв. „Гео Милев“. За да проследи „изложбите“ в галерията, човек трябва да разполага с някакво мрежово устройство с екран (телефон, таблет, лаптоп) и да се намира близо до рутера. Което означава да се отдалечи от центъра, от светските културни събития, от установените галерии – красива, но възискателна идея.

ВГХ.ВГ медийна храна е част от серия нови работи на Дирк Пасманс, продължаваща логиката на по-ранния проект на *JODI* – *Wrongbrowser*, като всяка работа е посветена на една държава или регион, или съпоставя две различни страни.

В зората на интернета съществуваха само няколко общи домейна като .com, .net и .org. Интернетът бе утопично място, обещаващо пълна свобода, място за открития, за нови вълнуващи контакти, за опознаване на нови култури, нови езици и нови гледни точки. Място, обещаващо да стопи границите между културите, териториите и йерархиите.

Впоследствие в обращение навлизат националните домейни и така според Дирк Пасманс „сякаш реалният свят влезе в интернет“. Повратна точка, в която разговорите на дълги дистанции постепенно се превръщат в махленски спорове между онлайн френдове, споделящи общ език. По време на откриването на „изложбата“, в зум разговора с него, Дирк подхвърли перфектната метафора, обрисуваша тази трансформация – с навлизането на националните домейни *World Wide Web* се превръща в *Wall Wall Wall*. Тази повратна точка е дразнителят на серията от работи на Дирк Пасманс, всяка от които адресира отделно национално пространство в мрежата.

Към този обрат се прибавя навлизането на *Гугъл* (в началото на своето развитие компанията също обещава да стопи йерархиите и да организира света на информацията по хоризонтален начин), автоматизацията и софтуеризацията на световната мрежа. За да си представим драмата на този обрат, достатъчно е да сравним метафорите, с които се обрисова опитът в мрежата. В зората на интернета браузърите се наричат „Експлорър“, „Навигатор“, движението в мрежата се нарича „сърфиране“: всички те отправят към свободния дух на пътешествениците, откривателите, движещи се в непознати води. В настоящия момент, след парцелирането на национален принцип, приватизацията и консолидацията на интернет пространството от големите текгиганти като *Гугъл* и *Фейсбук*, онези метафори биват заменени от нови като „кликбайт“, „потребителски балон“. Ние вече не пътешествуваме в мрежата, не откривателстваме, не рискуваме, няма нужда – нещата пристигат при нас под формата на резултати от търсенето, непоискани реклами и статуси на приятели и познати, подредени според критериите на еволюиращи алгоритми. Мрежата вече е пазар като всички други (може би най-важният и най-ефективният пазар). Като юзъри ние не просто странстваме в интернет, ние влизаме онлайн, за да си купим нещо от *Амазон* или от близката търговска верига, за да чуем новия албум на любимата си банда или да проследим текущия сериал. В същия разговор Дирк даде отново перфектния пример за тази промяна с начина на работа на социалната мрежа *Pinterest*: в нея онлайн юзърите събират колекции от изображения, които намират при странстванията си в мрежата, безплатно и свободно, но техните колекции впоследствие са със затворен достъп – видими само за регистрираните в мрежата потребители. „Намерените трофеи“ се превръщат в разменна стока.

За да си представим защо Дирк Пасманс се връща отново и отново към тази повратна точка от развитието на интернет и в тази серия от проекти, трябва да споменем, че той, като част от *JODI*, заедно с хора като Алексей Шулгин, Хийт Бънтинг, Оля Лиалина, Вук Чосич, Ева и Франко Матес и още много други изплъзващи се от паметта ми в момента, са пионерите на изцяло новата форма на художествена практика в мрежата, наречена *Net.art*. Те са онези откриватели, поемащи рискове и конструиращи невероятни мрежи на солидарност, рефлексия и общи действия от края на 90-те години на XX век и началото на новото хилядолетие като *Nettime*, *Syndicate* и много други. Мрежи, които бяха от особено витално значение и за българската сцена и художниците, интервенирали в полето на новите медии в този период. Със сигурност има нещо носталгично във вглеждането назад, към този повратен момент в миналото на Мрежата, но жестът може да се интерпретира и като търсене на нереализирани посоки на развитие, на намиране на онези моменти, в които нещата са могли да приемат съвсем различен курс, в посоки, далечни от дистопичния момент на настоящето.

В *BGx.BG* медийна храна Пасманс се вглежда в българския интернет, разбира се, от дистанцията на студиото си в Амстердам. И какви са най-видимите субекти в това пространство, които попадат в неговото полезрение – големите търговски вериги с напompани сайтове, упорити, нахални реклами, безкрайни промоции и ярки цветни контрасти.

В произведението си Пасманс генерира динамичен тапет от колажирани фрагменти на рекламни изображения (например дебели наденички и умни телефони), парчета от програмния код на страниците, несвързани слогани, оферти, продуктови описания и т.н. – „намерени“ елементи от екранната инфраструктура на различни български онлайн супермаркети и магазини за електроника – все неща от първа необходимост в живота (чудя се защо техносупермаркетите не влязоха в списъка на обекти от първа необходимост по време на извънредната пандемична ситуация, след като оцеляването наистина беше свързано освен с храна и тоалетна хартия и с безкрайни часове пребиваване онлайн). Вглеждането в българските сайтове влита в едно визуалния и типографския им език с тяхната съответна технологична структура.

„*BGx.BG* медийна храна“ включва и доста текстове, които варират от безкрайни рекламни тагове и бисквитки за проследяване до фрагменти от статии, като че ли компилирани напълно случайно. В един момент можем да срещнем парче от текст върху връзката между човек, машина и околна среда (може би важен ключ за разбиране на работата), в друг момент можем да проследим донякъде „мечтата на малкия бизнес“ (много вероятно препратка към мястото на възприемане на проекта – улицата пред Агенцията по вписванията, чиито основни клиенти са малки и не толкова големи бизнеси).

Разбира се, човекът, застанал на опашката на ул. „Елисавета Багряна“, може да въздаде своята справедливост с въпроса, който все още можем да срещнем на нашата сцена: „Добре, и какво иска да каже авторът?“. Дирк Пасманс е модернист и както модернизмите настояват, далеч преди Малкълм Маклуън да го закове: „Медията е съобщението“. Дирк не ни разказва какво се случва в бг интернета. Той ни показва плътта му. Отвъд привидностите на лъскавите повърхности и калкулираните функции и интерактивни псевдосъбития виждаме „месата“ на кода, доста по-тлъсти от слоевете на езика и визуалните прелести. Виждаме организъм, който живее свой собствен живот, подвластен на калкулациите на безброй променливи, но и на случайността и хаоса. Като „посетители“ на „изложбата“ влизаме във взаимодействие с произведение машина, което авторът си е измайсторил, за да покаже не друго, а как работят машините, каква е инфраструктурата на информацията и как от гледна точка на тази инфраструктура месото и електронните джаджи са едно и също: хиперобекти, които трябва да намерят своите юзъри, за да постигнат целта си в асембляжа човек-машина. Както Александър Галоуей отбелязва за колектива *JODI*, част от който е Дирк: „модернизмът на *JODI* размива границите между изкуство и технологии. Те са художници, които настояват на важноста на техническите детайли. Но те са и технолози, които настояват, че красотата на кода не идва от неговата функционалност и елегантност, а от съвсем различен набор от добродетели – дисфункция и неелегантност със сигурност, но също така объркване и вълнение, насилие и енергия“ (*e-flux Journal* #74, 2016).

Става дума и за онзи основен двигател на художника: любопитството, фасцинацията от сблъскването с непознатата култура, чийто език е само низ от графични знаци, чиито комуникационни кодове са непрозрачни. Отново в разговора ни в зум Дирк каза на шега: „Обикновено не посещавам индонезийски супермаркети, нито български техномагазини. Защо да го правя?“. Точно това обаче се случва в *BGx.BG* – като объркан турист авторът се опитва да си пробие път през сегрегацията по национален принцип. Зад компулсивно мигащите екрани на проекта като че ли стои някой, който обесивно се опитва да открива и комбинира по изненадващ начин кодове и езици, които не познава, в опит да се промъкне през изкуствено конструиранияте граници, да си състави карти, които са само негови.

Както историята на медийните изкуства вече ни е посочвала нееднократно, в основата на всичко това е утопичният жест на художника, интервениращ в глобалната медия, в публичното онлайн пространство. Говорейки за миналото и образованието си, Дирк сподели апела на Нам Джун Пайк (при когото той учи в Дюселдорф през 80-те години): „Атакувай телевизията!“. В случая с жеста на нет артиста това е: „Намеси се в онлайн медията“ или „Отвори черната кутия, направи я своя“. Става дума за очовечаване на пространството на технологиите, за вкарване на интуитивните, ирационални и на пръв поглед хаотични избори на творческия импулс в хладните калкулации на онлайн интерфейсите. И за да приземим тези абстракции, трябва да си представим, че проектът на Дирк Пасманс е достъпен в единствената отворена безжична мрежа, която предприемачите, чакащи на опашка пред Агенцията по вписванията, имат на разположение.

Дирк Пасманс живее и работи в Дордрехт, Холандия. Той учи при Нам Джун Пайк в Художествената академия в Дюселдорф и в електронната художествена лаборатория CADRE на Университета в Сан Хосе, Калифорния. Дирк започва кариерата си като видео артист, а от 1995 г. работи с Джоун Хемскерк в артистичния колектив *JODI*, познати като

пионери в сферата на *Нет.арта*. Тяхното най-известно, най-дълго променящо се и винаги неузнаваемо произведение е техният уебсайт <http://www.jodi.org/>. Ако разполагате с време, посетете го. Там законите на физиката, логиката, времето, гравитацията са от съвсем различен порядък.

 Споделете

 Автор

[Красимир Терзиев](#)

 Коментари

[За да добавите коментар трябва да се логнете тук](#)

Няма намерени резултати.

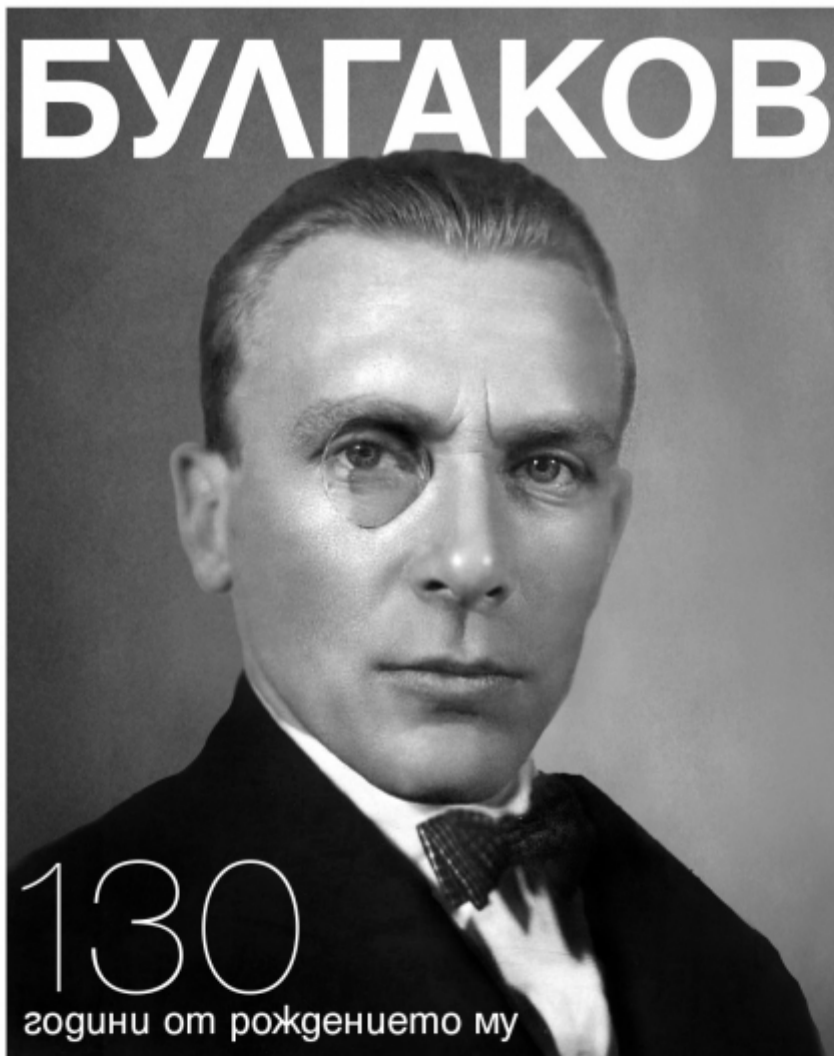
Архив

- [Архив на списанието](#)
- [Архив на вестника](#)

Бр. 05 (2978), година LXV
Май 2021 г., 60 стр.

www.kultura.bg

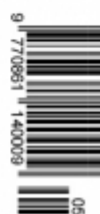
3,50 лв.

КУЛТУРА

05

Мишел Уелбек
Елена Башкирова
Владимир Пенев
Зафер Галибов

Изтегли на PDF

[★ Популярни](#)[Обсъждани](#)[Паметникът на травмата и срама. Разговор с Александър Кьосев](#)

20.10.2022

[Вярвам в повествователния театър](#)

20.10.2022

[Юлиана Методиева: Кога ще се сбогуваме с комунизма?](#)

20.10.2022

[Да поканим Командора на вечеря](#)

20.10.2022

За нас

„Култура“ – най-старото специализирано издание за изкуство и култура в България, чийто първи брой излиза на 26 януари 1957 г. под името „Народна култура“, се издава от 2007 г. от Фондация „Комунитас“.

Изданието е територия, свободна за дискусии, то не налага единствено валидна гледна точка, а поддържа идеята, че културата е общност на ценности и идеи.

Езикът на „Култура“ е език на диалога, не на конфронтацията.

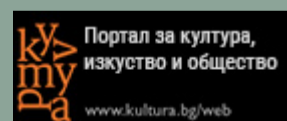
Съобщение

Очаквайте новия, седми брой на сп. „Култура“ в началото на месец септември.

Навигация

[За изданието](#)[Контакти](#)[Абонамент](#)[Регистрация](#)[Предишни броеве](#)[Автори](#)

Партньори

Контакти

📍 **Адрес:** София, ул. Шести септември, 17

 Телефон: 02 4341054

 Email: redaktori@kultura.bg

Редакционен съвет

проф. Цочо Бояджиев

проф. Чавдар Попов

проф. Момчил Методиев

Следвайте ни

© Copyright 2022 Всички права запазени.

 CRISDESIGN